

ХОДИМЛАР БИЛИМИ ВА МАЛАКАСИНИ БАҲОЛАШДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФЙДАЛАНИШ

Рустамов Бахтиёр Нормаматович

«Фидо-Бизнес» МЧЖ «Автоматлаштирилган ахборот тизимларини яратиш ва лойиҳалаш» департаменти Гуруҳ раҳбари,
localhostuz@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6034513>

МАҚОЛА ТАРИХИ

Qabul qilindi: 15-dekabr 2021

Ma'qullandi: 15-yanvar 2022

Chop etildi: 5-fevral 2022

KALIT SO'ZLAR

аттестация, ахборот тизими, дастурий мажмуа, ахборот хавфсизлиги, маълумотлар базаси, реляцион модел, блок-схема, oracle.

ANNOTATSIYA

Ушбу мақолада идора ва ташкилотларга янги ходимларни ишга олиш, ходимлар малакасини баҳолаш, уларни аттестациядан ўтказиш ва лавозимини ошириш жараёнлари ўрганилиб, уларнинг автоматлаштирилган ахборот тизимини лойиҳалаш ва дастурий мажмуасини яратиш масаласи кўрилган. Ишлаб чиқилган ахборот тизими орқали малакали ходимларни саралаб олиш, уларни муносиб лавозимларга тайинлаш учун билим ва малакасини тўғри баҳолаш ва бу жараёнлар тез ва осон бажарилиши йўлга қўйилди. Мақолада яратилган тизим ахборот хавфсизлигини таъминлаш, тизимнинг маълумотлар базасини лойиҳалаш босқичлари кўрсатилган.

Ташкилотнинг ривожланиши ва рақобатли муҳитда яхши фаолият юритиши ходимларнинг билими ва малакасига боғлиқдир. Яхши мутахассисларни саралаб, танлаб олиш, ходимларнинг малакасини баҳолаш жараёни кўп вақт талаб қилмоқда. Бу жараёнларни тез ва тўғри бажарилишини таъминлаш ва инсон аралашувини камайтириш учун ахборот технологияларидан фойдаланиш зарурати туғилмоқда. Ҳар бир идора ва ташкилотларга юқори малакали номзодларни жалб қилиш ва ходимларни лавозимга тайинлаш тизимида янги стандартлар жорий қилиш замон талаби бўлиб қолмоқда. Жумладан, янги ишга қабул қилинаётган номзодлар ва лавозими ўзгараётган ходимларни билими ва

кўникмаларини баҳолаш тизими татбиқ этилиши кўзда тутилган.

Мазкур тизимга асосан номзодлар ва ходимларга махсус тест тўпламлари тақдим этилади. Ушбу тестлар икки блокка бўлиниб ҳар бир блок қуйидаги йўналишлар бўйича тест саволларини ўз ичига олади:

- Блок 1:
 - Компетенцияларни баҳолаш бўйича тест саволлари;
- Блок 2:
 - Мантиқий фикрлаш
 - Сонлар билан ишлаш кўникмалари;
 - Матн билан ишлаш кўникмалари;
 - Инглиз тили;
 - Иқтисодиёт назарияси;

- Касбий билимлар даражасини аниқлаш.

Ушбу тизим қуйидаги мақсадлар учун амалга оширилади:

а) Ташкилотга янги ишга қабул қилинаётган ва лавозими ўзгараётган ходимларни билимини, малакасини тўғри баҳолаш;

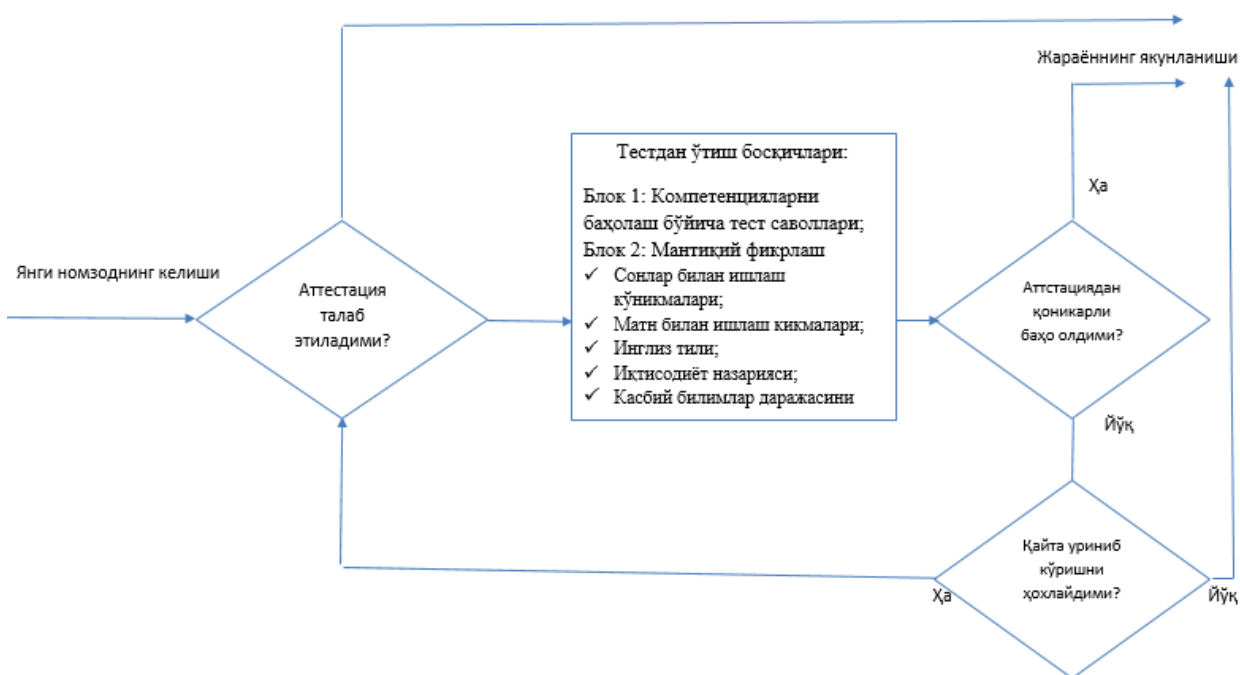
б) Баҳолаш жараёнда инсон омилини ва аралашувини бартараф қилиш;

в) Мавжуд бўлган бўш иш ўринларини юқори малакали номзодлар билан тўлдириш;

г) Ходимларнинг салоҳияти ва билим даражасидан келиб чиқиб лавозимини ошириш ёки мос лавозимларга тўғри тайинлаш.

Тест синовларидан икки турдаги ходимлар ўтиши кўзда тутилган. Булар:

- Янги ишга қабул қилинаётган номзодлар;
- Лавозими ўзгараётган ходимлар.

1-расм. Аттестациядан ўтказиш ахборот тизими ишлаш блок-схемаси

Ходимнинг натижаларини баҳолаш, топширилган тестлар жавобларига кўра қуйидаги жадвал асосида белгиланади:

Ҳолати	Натижа
Тест натижаси қоникарсиз, тавсия этилаётган лавозимга нолайиқ	55%
Тестни қайта топшириш учун 1 ҳафта муддат берилади	65%
Етакчи мутахассисгача бўлган лавозимга тавсия этилади	70%
Бош мутахассисгача бўлган лавозимга тавсия этилади	85%
Тавсия этилаётган лавозимга лойиқ	85% дан юқори

Тизимда ахборот хавфсизлигини таъминлаш. Тизимни ҳимоялаш

технологияси қуйидаги босқичларда амалга оширилди:

- фойдаланувчиларни идентификация ва аутентификация қилиш;
- тизимдан фойдаланиш ҳуқуқларини белгилаш;
- криптоҳимоялаш;
- ҳодисаларни ёзиб қолиш;
- маълумотлардан захира нухалари олиш

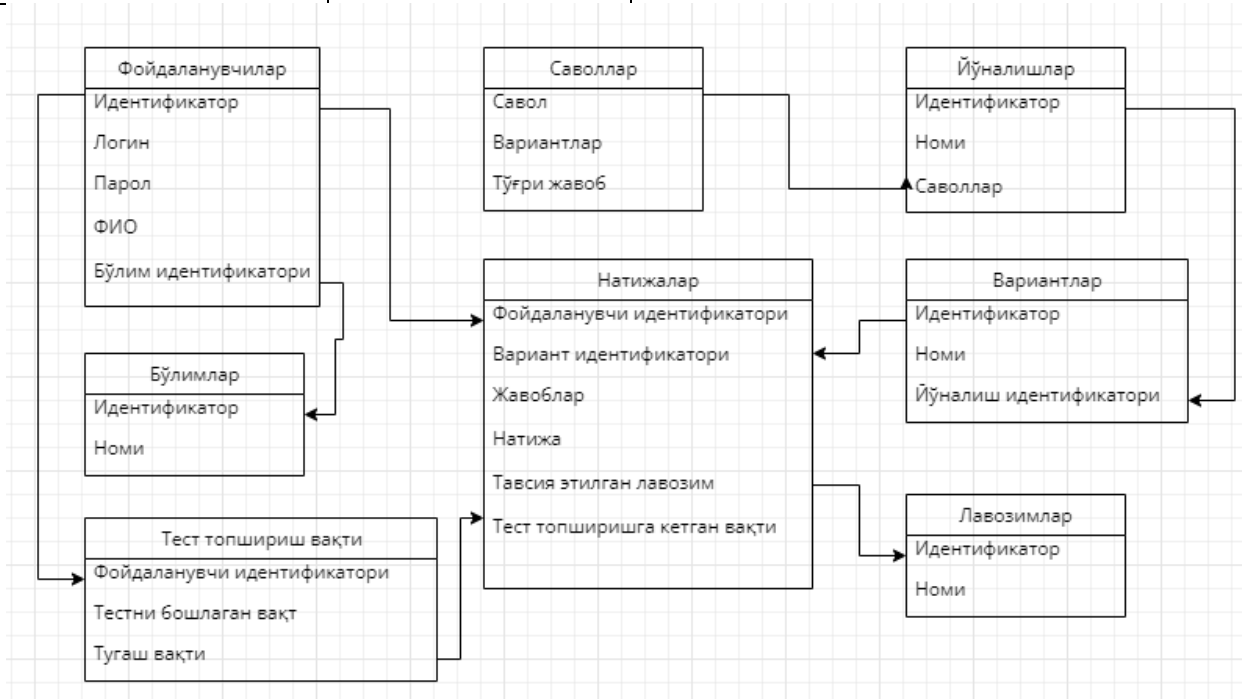
Маълумотлар базасини шакллантириш. Ҳажми мунтазам равишда ўсиб боровчи маълумотларни қайта ишлаш учун маълумотлар базасидан фойдаланилади. Ташкилотда ходимлар малакасини баҳолаш фаолиятига асосан маълумотлар базаси лойиҳалаштирилиб, реляцион модели ишлаб чиқилди. 2-расмда базадаги асосий жадваллар реляцион модели

келтирилган. Шунингдек, маълумотлар базаси бир қанча маълумотларни қайта ишлаш процедура ва функцияларини ҳам ўз ичига олади.

Тизимда барча маълумотлар тартибланган ҳолда жадвалларга ажратилиб сақланади. Жадваллар орасидаги боғланишлар реляцион моделда кўрсатилган тартибда махсус идентификаторлар (ID) асосида амалга оширилади. Тизимнинг маълумотлар базаси бугунги кунда кўп маълумотлар билан ишлашда кенг қўлланиладиган ORACLE маълумотлар базасини бошқариш тизимида яратилди.

Яратилган жадваллардан намуна сифатида фойдаланувчилар маълумотлари сақланадиган жадвални кўрамиз:

Майдон номи	Тоифаси	Номи
ID	NUMBER(10)	Фойдаланувчи идентификатори
LOGIN	VARCHAR2(50)	Тизимга кириш логини
PASSWORD	VARCHAR2(32)	Тизимга кириш пароли (md5 алгоритмида хешланган кўринишда сақланади)
VARIANT_ID	NUMBER(10)	Вариант идентификатори
CREATION_DATE	DATE	Тизимга кириш вақти

2-расм. Аттестациядан ўтказиш ахборот тизими маълумотлар базасининг қисқартирилган реляцион модели

Тизим қуйидаги натижаларни келтириб чиқаради:

1. Тест топшириш натижалари электрон кўриниши ҳосил бўлиб, тест натижалари бўйича тезкор маълумот олиш мумкин бўлади;
2. Ходимларнинг билими ва малакаси тўғри баҳоланади;
3. Ходимларнинг беҳуда вақт сарфи йўқолади;
4. Қоғоз ҳужжатлари электрон кўринишга ўтказилиб, молиявий-иқтисодий тежамкорликка эришилади;

5. Ахборот хавфсизлиги ва ишончилиги таъминланади;
6. Статистик маълумотлар ва ҳисоботлар тезкор ва ишончли тарзда ҳосил қилинади.

Ушбу тизим уч босқичли, мижоз-сервер архитектурасида тузилиб, реал вақт режимида фаолият юритади. Тизимдан ички тармоқ (локал тармоқ) орқали иш ўринларида, интернет орқали эса банкдан ташқарида ҳам фойдаланиш имконияти мавжуд бўлади. Тизимда маълумотлар ишончли ва хавфсиз сақланади.

3-расм. Ахборот тизимининг тест ишлаш саҳифаси кўриниши

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Моисеев А. В. Аттестация персонала. Молодой ученый №39. 2019
2. Шаньгин В.Ф. Информационная безопасность компьютерных систем и сетей. Москва. ИД «ФОРУМ» - ИНФРА-М, 2011.

